

Asia: VN/1972/2020

Lausuntopyyntö luonnoksesta valtioneuvoston koulutuspoliittiseksi selonteoksi

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset selontekoa koskevat kommentit

Koulutuspoliittisessa selonteossa (tässä: selonteko) nähdään sivistyksen hyödyt pitkässä linjassa: ”Koulutuksella ja tutkimuksella on luotu ja luodaan yhteiskuntaa vahvistavaa ja uudistavaa sivistysperustaa. Sivistykseen sisältyvät niin tiedolliset, eettiset kuin demokraattisetkin ulottuvuudet. Sivistys luo edellytykset hyvinvoinnille, kansalaisyhteiskunnalle, osallisuudelle ja luottamukselle. Oppiminen ja tutkiminen ovat olennainen osa ihmisyyttä ja itsessään arvokkaita merkityksellisen elämän rakennuspuita. Koulutuksella ja tieteellä luodaan myös taloudellista hyvinvointia ja kasvua.”

Samalla näkyy myös selonteon yleisessä esittelyssä globaalin talouskilpailun paineet, jossa koulutus ja tutkimus nähdään sekä investointina että kilpailuetuna: ”Myönteinen kehitys ei kuitenkaan voi jatkua ilman työtä, merkittäviä taloudellisia panostuksia sekä toimintatapojen ja rakenteiden uudistamista. Koulutus- ja TKI-järjestelmämme suoritus- ja kilpailukyvyistä kansainvälisessä toimintaympäristössä on huolehdittava, jotta lasten, nuorten ja koko väestön sivistykselliset oikeudet ja hyvinvointi voidaan turvata.” Suoritus- ja kilpailukyky esitetään sivistyksen ja hyvinvoinnin edellytyksenä – ei päinvastoin kuten ylläolevassa ensimmäisessä sitaatissa; tässä on ilmeinen kausaalinen ristiriita.

Selonteon Suomen koulutusjärjestelmän esittelyssä sivulla 9 on muodollisen, tutkintoon johtavan koulutuksen leveä pilari esitetty varhaiskasvatuksesta yliopistokoulutukseen – ja rinnakain tämän pilarin kanssa taiteen perusopetuksen ja vapaan sivistystyön kapeampi pilari. VST ry:n mielestä on hyvä asia kun kaikki elinikäisen oppimisen toimijat esiintyvät visuaalisesti samalla kartalla – toisaalta kuva on staattinen kuvaus nykyjärjestelmästä, jossa järjestelmän (paremmin: oppimisen ekosysteemin) geneeriset kytkökset eivät tule näkyviin.

Kun nykyistä koulutusjärjestelmää kuvataan selonteossa (s.13-14), voisivat suorat viittaukset jatkuvan oppimisen uudistuksen linjauksiin olla paikallaan – tässä tekstissä ne puuttuvat: ”Nykyisen järjestelmän edellytykset tukea koulutusasteiden välistä yhteistyötä ovat heikot. Rahoituspohja aiheuttaa ohjauksen jakautumista usealle toimijalle. Tiedonkeruu ja seurantajärjestelmät eivät myöskään tällä hetkellä mahdollista kaikilta osin riittävää palveluiden laadun ja yhdenvertaisuuden seurantaa tai tietoon perustuvaa päätöksentekoa tai ennakointia. Tarvitaan uudistuksia, jolla selkeytetään ja vahvistetaan laadun, saavutettavuuden ja perusoikeuksien toteutumisen seurantaa ja ohjausta. Uudistuksen myötä voidaan ohjata, tukea, mahdollistaa ja seurata myös rakenteellista ja

seudullista kehittämistyötä koulutuspalveluiden järjestämisessä. Jokaisella lapsella ja nuorella tulee jatkossakin olla kaikkialla Suomessa yhdenvertaiset mahdollisuudet kasvaa, kehittyä ja oppia. Hallinnollisten rakenteiden tulee tukea ja varmistaa sivistyksellisten oikeuksien toteutumista myös tulevaisuuden Suomessa. Hyvinvointi on edellytys sille, että lapset, oppilaat ja opiskelijat oppivat ja etenevät oppimispolullaan. Siksi myös poikkihallinnollinen yhteistyö on välttämätöntä.”

Kommentit lukuun 2. Visio/tavoitetila – koulutus ja tutkimus kohti 2040-lukua

VST ry allekirjoittaa selonteossa olevaa pitkän tähtäimen koulutuksen ja tutkimuksen visiota ja tahtotilaa: ”Suomessa on vahva, laadukkaaseen ja vaikuttavaan kasvatukseen, koulutukseen, tutkimukseen ja kulttuuriin rakentuva sivistysperusta. Monimuotoinen ja ajassa elävä sivistys luo pohjan tasa-arvolle, hyvinvoinnille, ihmisten kehittymiselle ja hyvälle elämälle sekä yhteiskunnan uudistumiselle ja kyvyille ennakoida ja kohdata äkillisiä muutoksia.// Sivistys näkyy kansainvälisyytenä, moninaisuuden ymmärtämisenä ja hyvinvointina. Koulutusjärjestelmän avulla maahanmuuttajat ja kansainväliset osaajat löytävät paikkansa suomalaisessa yhteiskunnassa ja työelämässä. Koulutus ja tutkimus vetävät Suomeen osaajia kaikkialta maailmasta.”

VST ry kokee kuitenkin yllättävänä puutteena, että ilmastonmuutoksen ja sitä mukanaan tuoman planetaarisen vastuun, nähdään luvussa 2 vain koulutusjärjestelmän sisällä, eikä ekososiaalisen jälleenrakennuksen ulkoisena katalysaattorina koko oppimisen ekosysteemin muutokselle – todetaan vain: ”Varhaiskasvatus, laadukas koulutus ja osaamisen kehittäminen järjestetään molemmilla kansalliskielillä koulutuksellista yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa lisäävällä, taloudellisesti ja ekologisesti kestäväällä tavalla.”

VST ry esittää, että selonteon luvussa 2 lisätään viittaus lukuun 4 / Kansainvälisyys ja globaali vastuu, jonka yhteydessä ympäristön suojeleminen ja ilmastonmuutos nähdään myös vain koulutusjärjestelmän sisällä olevana, sopeuttavana ”torjumisena” (vrt luku 4 kommentti).

Kommentit lukuun 3.1 Varhaiskasvatus sekä esi- ja perusopetus

VST ry yhtyy luvun 3.1 tavoitteeseen: ”Varhaiskasvatukseen osallistumista lisätään, lasten ja nuorten hyvinvointia parannetaan, oppimistuloksia käännetään nousuun ja oppimiseroja kavennetaan.” Esitetyillä toimenpide-ehdotuksilla ennaltaehkäistään myöhemmässä vaiheessa tapahtuvaa huolestuttavaa osallisuuden ja osaamisen polarisaatiokehitystä.

Kommentit lukuun 3.2 Toinen aste

Selonteon teksti maalaa aluksi optimistisen kuvan toisen asteen koulutuksen vaikuttavuudesta: ”Toisen asteen koulutus luo opiskelijalle vahvan sivistyksellisen perustan. Opintojen myötä opiskelijat kehittyvät aktiivisiksi kansalaisiksi ja täysivaltaisiksi yhteiskunnan jäseniksi. Toisen asteen koulutus turvaa koko nuorisoikäluokalle vahvan yleissivistävän ja ammatillisen perustan jatko-

opintoihin ja työelämään siirtymistä varten sekä mahdollistaa osaltaan työikäisen väestön osaamisen kehittämisen..”

Samalla tiedostetaan nykyjärjestelmässä (ennen v. 2021) olevia haasteita kun noin 15% ikäluokasta keskeyttävät toisen asteen opintojaan, jolloin jäävät vaille toisen asteen tutkintoa. Tähän on haettu parannusta uuden oppivelvollisuuslain avulla, jossa oppivelvollisuusikä korotetaan 18 ikävuoteen:

”Päätös oppivelvollisuuden laajentamisesta tulee lisäämään toisen asteen tutkintojen suorittamista ja vähentämään keskeyttämistä. Uudistuksen myötä koko ikäluokalla tulee olemaan aiempaa paremmat edellytykset siirtyä jatko-opintoihin ja kehittää osaamistaan myöhemmin.”

VST ry:n mielestä selonteossa oleva tavoite on hyvä: Yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa edistetään toisen asteen koulutuksessa. Kun toisen asteen koulutuksen järjestämisen rakenteita uudistetaan, haetaan yhteistyön lisäämistä ”toisen asteen koulutuksen, perusopetuksen ja korkeakoulujen välillä.” Tähän yhteistyökohtaan pitäisi lisätä myös vapaan sivistystyön oppilaitokset, joissa vapaan sivistystyön ohella järjestetään myös ammatillista ja yhteiset tutkinnon osat (yto)-aineiden koulutusta, ja tehdään lukioiden kanssa paikallista yhteistyötä.

VST ry:n mukaan pitkän tähtäimen linjauksissa on pintapuolinen ristiriita: ”Sekä ammatillisen koulutuksen että lukiokoulutuksen järjestäjiä on oleellisesti nykyistä vähemmän.// Vahvoja koko toisen asteen sekä myös korkeakoulutuksen kattavia järjestäjiä on huomattavasti nykyistä enemmän.” Tämä ristiriita on näennäinen, jos tulevaisuuden tulkintana on suurempien ja vahvempien toisen asteen koulutusten järjestäjähartioiden mukanaan tuoma rakenteellinen kantokyky.

Kommentit lukuun 3.3 Korkeakoulut

Vapaassa sivistystyössä toimivia yhteistyöoppilaitoksia tulisi hyödyntää vahvemmin merkittävämmän ja yhdenvertaisemman avoimen korkeakouluväylän kehittämisessä. Yhteistyöoppilaitokset pystyvät jo nyt järjestämään ns. avoimen väyläopintoja hyvässä yhteistyössä yliopistojen kanssa, ja resursseja voisi kohdentaa joustavan alueellisen opintotarjonnan laajentamiseen yhteiskunnan ja työelämän tarpeisiin, jotta päästään korkeakoulutettujen 50% tavoitteeseen.

Vapaan sivistystyön oppilaitoksilla on pitkä perinne ja tarvittava osaaminen avoimen korkeakouluopetuksen järjestämisessä. Yhteistyöoppilaitosten asemaa tulisi vahvistaa saavutettavuussuunnitelmassa, sillä niiden tarjoamat ympärivuotiset ilman pääsyaatimuksia järjestettävät opinnot ovat kaikille avoimia. Monipuolisia opintoja eri oppiaineissa tuodaan myös niille paikkakunnille, jossa ei muuten olisi korkeakoulutoimintaa.

Kommentit lukuun 3.4 Tiede ja tutkittu tieto

Selonteossa tunnustetaan tutkitun tiedon arvot: ”Tieteellinen tieto tunnistetusti rakentaa sivistystä ja maailmankuvaa, tuottaa vaurautta ja hyvinvointia sekä toimii päätöksenteon perustana ja käytäntöjen kehittäjänä. //Itsenäisen Suomen koulutukselle pohjaava menestystarina toisaalta tekee mahdolliseksi ja toisaalta on edellytys sille, että uuden tiedon syntyminen ja käyttö ovat kietoutuneet monin tavoin koko koulutuspolkuun. Yhdenvertainen ja osallistava elämä Suomessa sisältää mahdollisuuden päästä mukaan niin tuottamaan kuin hyödyntämään uutta tietoa. Tiedekasvatuksen ja kansalaistieteen yhdessä tekemisen nykyajassakin merkityksellinen reitti rakentaa maailmankuvaa ja sivistystä ja tukee elämisen taitoja.”

VST ry:n näkemyksen mukaan tiedekasvatuksessa ja tutkimuksessa on tärkeää painottaa tiedon arvostusta ja luottamusta ajassa, jossa digitalisaatio on mahdollistanut vaihtoehtoisten faktojen, vale-uutisten sekä konspiraatioteorioiden nopean leviämisen – ilmiö joka nakertaa kansalaisten luottamusta tutkittuun tietoon. Vapaa sivistystyö pystyy omalta osaltaan tukemaan laajaa tiedekasvatusta sivistys-työn keinoin, esim. kansalaisten media- ja digilukutaitoja edistämällä.

Kommentit lukuun 3.5 Vapaa sivistystyö

VST ry toteaa, että Koulutuspoliittinen selonteko kuvaa varsin hyvin vapaan sivistystyön vaikuttavuutta seuraavasti: ”Tutkimuksissa vapaan sivistystyön on todettu tuottavan osallistujille monenlaisia hyötyjä. Osallistuminen tuottaa työssä ja opiskelussa tarvittavaa osaamista, lisää hyvinvointia, edistää toimijuutta ja rakentaa aktiivista kuntalaisuutta: kasvattaa osaamis-, terveys-, identiteetti- ja sosiaalista pääomaa.” Kuntalaisuus voidaan laajentaa koskemaan kaikkia kansalaisuuden kerrostumia.

Selonteossa nostetaan esille rahoituksen ennakoitavuuden sekä vapaan sivistystyön oppilaitosten ylläpitäjien vakaan taloudellisen tilanteen: ” Jotta koulutuksen laadukas kehittäminen olisi mahdollista, rahoitus toteutetaan ennakoitavasti.// Vapaan sivistystyön koulutuksen kehittämisen kannalta on tärkeää, että ylläpitäjien taloudellinen vakaus takaa joka tilanteessa laadukkaan koulutuksen. Opetus- ja kulttuuriministeriö vahvistaa vuosittain valtion talousarvion rajoissa valtionosuuden laskemisen perusteena käytettävien suoritteiden määrän. Jotta laadukkaan koulutuksen toteuttaminen ja kehittäminen olisi mahdollista, ylläpitäjillä täytyy olla mahdollisuus ennakoita rahoituksen tasoa. Uusien koulutustehtävien liittämässä vapaaseen sivistystyöhön, rahoituksen ennakoitavuuden periaate mahdollistaa pitkäjänteisen kehittämistyön.” Tässä asiassa VST ry on samaa mieltä.

VST ry kannattaa myös vapaan sivistystyön rahoituksen ennakoitavuuden lisäämistä: tarkempi tulkinta on että tarvitaan kestävä, pitkäjänteinen ja ennakoitava rahoitusjärjestelmä, joka huomioi perus-rahoituksen suoritteiden lisäksi uudet yhteiskunnalliset tehtävät, kuten aikuisten perus- ja

digitaidot sekä maahanmuuttajien kotoutumiskoulutukset. Näiden tärkeiden koulutustehtävien lisärahoitus voisi helpoiten ratkaista lisäämällä vapaalle sivistystyölle osoitettuja vos-suoritteita. Tämän ohella ehdotetaan yhtenä lisäresurssina rahoitusjärjestelmään OSAAVA-ohjelman rahoitusmallia, jonka avulla voidaan tehdä alueellista kehittämistyötä verkostoina. VST ry arvioi että näiden uusien koulutustehtävien yhteiskunnallinen tarve ja tilaus kasvaa 2020-luvulta eteenpäin 2040-luvulle saakka.

Samalla VST ry jakaa selonteon huolta oppilaitosten ylläpitäjien taloudellisesta vakaudesta, riippumatta siitä onko ylläpitäjä julkinen (kunta) tai yksityinen (yhdistys, säätiö tai osakeyhtiö). Alueiden eriarvoistuminen ja julkishallinnon vaikea taloustilanne voivat ajaa rakenteellista muutosta kohti suurempia ylläpitäjyhteisöjä esim. oppilaitosfuusioiden ja kuntaliitosten kautta – kehitys joka on alkanut jo 2000-luvun alussa. Yhteiskunnalliset muutokset esim. väestön ikääntyminen ja alhainen syntyvyys ei välittömästi vaikuta vapaan sivistystyön volyymiin kuten varhais- ja perusopetuksessa. Covid 19-pandemian jälkeen kansalaisten suuret sosiaaliset ja sivistykselliset tarpeet voidaan kohdata kokonaisvaltaisesti paikallisella, alueellisella ja valtakunnallisella tasolla.

Rakenteellista muutosta voidaan osittain ohjata koulutuspoliittisilla toimenpiteillä; ennakoivan rahoituksen ohella ylläpidetään vapaan sivistystyön valtakunnallista verkostoa, jolla ”hyödynnetään aiempaa tehokkaammin koulutuksellisen tasa-arvon ja koulutuksen saavutettavuuden edistämässä” – selonteossa esimerkkinä mainitaan avoimen korkeakoulun opintoja, ja linjaus koskee itse asiassa koko vapaan sivistystyön opetustarjontaa tasa-arvon ja saavutettavuuden suhteen.

Myös muut selonteossa ehdotetut toimenpiteet kuvaavat VST ry:n yhteistä tahtotilaa 6.10.2020 VST-hallituksen hyväksytyssä kirjelmässä Vapaa sivistystyö elinikäisen oppimisen ekosysteemin alustana: ”Maahanmuuttajille tarkoitettua vapaan sivistystyön lukutaitokoulutuksen riittävyys ja saatavuus molemmilla kansalliskielillä varmistetaan. Vahvistetaan vapaan sivistystyön oppilaitosten edellytyksiä edistää, kehittää ja toteuttaa koulutusta aliedustetuille ryhmille. Edistetään vapaan sivistystyön koulutuksessa hankitun osaamisen tunnistamista ja tunnustamista. Toteutetaan muutokset KOSKI-tietovarantoa koskevassa lainsäädännössä siten, että opintosuoritukset voidaan rekisteröidä KOSKI-tietovarantoon. Selvitetään mahdollisuuksia liittää vapaan sivistystyön osaamiskokonaisuuksia osaksi kansallista osaamisen viitekehystä.”

Selonteon toimenpide-ehdotuksissa puuttuu VST ry:n esillenostama konkreettinen tavoite: Ekososiaalinen sivistys valtavirtaistetaan oppilaitoksissa sertifiointijärjestelmän avulla, jotta Agenda 2030-kestävyyttavoitteet otetaan kokonaisvaltaisesti huomioon. Tämä VST-esitys kun voisi toimia askelmerkkinä kohti selonteon ylevää tavoitetta johon VST ry myös sitoutuu: ”Arkielämä ja työelämä sulautuvat yhteen sivistystyön oppimisalustalla, joka toimii Agenda 2030-ohjelman kestävyys-tavoitteiden mukaisesti.”

VST ry toteaa myös, että toimenpide-ehdotuksissa puuttuvat viittaukset jatkuvan oppimisen uudistuksen linjauksiin Osaaminen turvaa tulevaisuuden-julkaisussa (VN 2020:38). VST ry on omassa kirjelmässään Sivistyspoliittinen aloite jatkuvan oppimisen tiekartan linjauksiin (VST 6/2020, ks.liite) linjannut mm. seuraavasti:

”Vapaan sivistystyön eri oppilaitosmuodot pystyvät ketterästi siirtymään valtakunnallisen ja alueellisen jatkuvan oppimisen ekosysteemiin jossa luodaan uutta koulutustarjontaa työn ja osaamisen haasteen kohtaamiseen. Tämä systeminen siirtymä edellyttää kuitenkin sivistyspoliittista näkemystä jossa ihmisen erilaiset oppimisympäristöt tukevat kokonaisvaltaisesti ihmisen osaamisen kehittämistä ei pelkästään työssä, vaan koko elämänkaaren aikana.”

Kommentit lukuun 3.6 Jatkuva oppiminen – työuran aikainen oppiminen

Ks. luvun 3.5 linjaukset. Kommentti luvun 3.6 lyhyeen tekstiin: VST ry tähdentää, että vapaalla sivistystyöllä on koulutusjärjestelmän eri nivelvaiheiden osaamista, esim. oppivelvollisuuden pidentämisen kohdalla, ja pystyy elinikäisen ohjauksen sekä yhteisöllisten opintojen kautta mahdollistamaan elämän merkityksellisyyttä oppijan eri siirtymävaiheissa. Vapaan sivistystyön koulutuksissa korostuu omaehtoinen oppiminen, jolla haetaan motivaatiota jatkuvaan oppimiseen learning to learn-periaatteella. Koulutuksen kasautumista voidaan parhaiten purkaa järjestämällä oppimismuotoiluja lyhyt- ja pitkäkestoisia koulutuksia, joiden kautta kertynyt osaaminen tunnustetaan ja tunnustetaan sekä työmarkkinoilla että laajennetulla kansallisen osaamisen viitekehyksessä.

Kommentit lukuun 3.7 Opetus-, ohjaus- ja muu henkilöstö

VST ry kannattaa selonteon linjausta: ”Kasvatus- ja opetusalan koulutusta ja uranaikaista osaamista kehitetään yhteistyössä tutkimusperusteisesti ja systemaattisesti. Erityisopetuksen, ohjauksen, kieli- ja kulttuuritietoisen opetuksen, digipedagogiikan sekä johtamisen osaamista vahvistetaan.” VST:n näkökulmaan opettajien osaamiskuvauksiin liittyy myös painotus opettajan sosiaalipedagogiseen ja yhteisöllisyyttä rakentavaan osaamiseen, jota tarvitaan elinikäisessä ohjauksessa.

Kommentit lukuun 3.8 Taide- ja kulttuurikasvatus ja -opetus ja taiteen perusopetus

Vapaassa sivistystyössä esiintyvät taide- ja kulttuuriaineet vahvasti kurssitarjonnassa, ja taiteen perusopetusta annetaan kansalaisopistoissa. VST ry pitää selonteon tavoitetta hyvänä, joskin hieman passiivisena tavoitteena: ”Taide- ja kulttuurikasvatusta ja -opetusta ja taiteen perusopetusta tuetaan.” Selonteon toimenpiteissä peräänkuulutetaan taiteen perusopetusten kehittämistä, sekä saatavuutta ”...alueellisesti, eri väestöryhmille ja molemmilla kansalliskielillä (mm. toimivat rakenteet, yhteistyön tukeminen, pedagoginen kehittäminen).” Lisäksi halutaan vahvistaa tietopohjaa ja tarvittaessa uudistaa toiminnan lainsäädäntöä; VST painottaa tässä enemmän ennakkointiin liittyvää tietoa jotta toimintaa voidaan kehittää pitkäjänteisesti strategisella tasolla.

Kommentit lukuun 3.9 Opintotuki

VST ry tukee selonteon tavoitetta ”Opintotukijärjestelmää kehitetään yhdenvertaisten opiskelumahdollisuuksien edistämiseksi.” ja toteaa että jatkuvan oppimisen uudistuksen yhteydessä ollaan esitetty kokonaisvaltaista opiskelijoiden tukien ja etuuksien uudistusta, viitaten myös tulevaan sosiaaliturvan uudistukseen.

Kommentit lukuun 3.10 Ruotsinkielisen koulutuksen tilanne, tavoitteet ja toimenpiteet

VST ry panee merkille että selonteossa on huomioitu hyvin ja realistisesti Suomen kansalliskielten perustuslaillista yhdenvertaisuutta, joka ei välttämättä toteudu arjessa oppimistilanteissa. Selonteon tavoite on tarpeeksi kunnianhimoinen: ”Yhteisillä tavoitteilla ja eri toimijoiden yhteistyössä toteuttamalla toimenpiteillä luodaan kaikilla koulutusasteilla entistä tasa-arvoisempaa, osallistavampaa ja korkeatasoisempaa ruotsinkielistä koulutusta.” VST ry toteaa myös että PM Sipilän hallituksen aikana hyväksytty Kansalliskielistrategia-Nationalspråkstrategi (VN 4/2012) on päivityksen tarpeessa, ja viittaa pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelman kirjaukseen, jonka mukaan laaditaan uudistettu kansalliskielistrategia, joka turvaa kaikkien oikeuden saada palvelua kansalliskielillä ja parantaa kieli-ilmapiiiriä. Strategia vastaa Kotimaisten kielten keskuksen huoleen kansalliskielten asemasta muuttuvassa kieliympäristössä. (OM 14.1.2021)

Kommentit lukuun 3.11 Maahanmuuttajataustaisten oppiminen ja oppimispolut

VST ry pitää luvun 3.11 kirjausta hieman puutteellisena: ”Selonteossa esitettyjen varhaiskasvatusta, esi- ja perusopetusta, toisen asteen koulutusta sekä korkeakoulutusta koskevien toimien avulla parannetaan kaikkien nyt heikommassa asemassa olevien ryhmien oppimismahdollisuuksia ja oppimispolun sujuvuutta. Maahanmuuttajataustaisille tarvitaan lisäksi kohdennettuja toimia eri koulutusasteilla. Koulutusasteille yhteisiä kehittämistarpeita ovat kielitietoisuuden huomioiminen opetuksessa ja viestinnässä sekä koulutusten nivelvaiheiden sujuvuus.”

Ylläolevasta kuvauksesta puuttuu selonteossa viittaus 3.5 esiintyvään vapaan sivistystyön maahanmuuttajakoulutuksia kuvaavaan tekstiosioon: ”Vapaan sivistystyön oppilaitokset ovat merkittäviä toimijoita maahanmuuttajien kouluttajina. Vuonna 2018 vapaan sivistystyön koulutukseen liitettiin uutena tehtävänä maahanmuuttajien kotoutumissuunnitelmaan hyväksytyn luku- ja kirjoitustaidon koulutuksen ja muun kotouttavan koulutuksen järjestäminen. Karvin elokuussa 2020 julkaiseman selvityksen mukaan vapaan sivistystyön oppilaitokset ovat ottaneet hyvin haltuunsa luku- ja kirjoitustaidon koulutustehtävän. Uuden tehtävän rahoitus on kuitenkin mitoitettu tilanteen mukaan, jossa opiskelijamäärä oli n. 20 % nykyisestä opiskelijamäärästä. Tämä vaikeuttaa koulutuksen pitkäjänteistä kehittämistä ja vaikuttaa ylläpitäjien mahdollisuuksiin toteuttaa koulutusta.”

VST ry viittaa tässä yhteydessä valmistelussa olevaan Kotoutumispoliittiseen selontekoon – luvussa 3.11 puuttuu myös toimenpide-esitysten lista, sekä ennakointiin perustuva vuoteen 2040 ulottuva visio.

Kommentit lukuun 4. Koulutus- ja tutkimusjärjestelmän tilannekuva ja keskeiset muutostekijät. Pyydämme tarvittaessa kirjaamaan vain tiiviin yleisen lausunnon luvusta ja yksityiskohtaisesti vain tärkeimmät kommentoitavat tai mahdollisesti puuttuvat asiat

Digitalisaatio edellyttää digitaalista lukutaitoa, suuren datan (Big data) omaksumisen sijaan syvädatan (Deep data) omaksumista - ja tässä seulonnessa tekoälystä (paremmin tukiälystä) voi olla suurta hyötyä erilaisissa sulautuvissa arjen oppimisympäristöissä. Lukutaitoihin kuuluu myös lähdekritiikkiä, sekä globaalien algoritmien ohjaavuuden sääntelyä datauniversumissa - VST ry ehdottaa että eettisten kehyksien kehittämistyössä olisi mukana koulutuksen järjestäjien ja järjestöjen edustajat julkisen hallinnon ohella.

Selonteko painottaa strategisesti oikein lasten ja nuorten kansalais- ja demokratiakasvatuksen arvoa, sekä kuilua nuorten hyvien perustietojen ja oman osallistumisen välillä. Samalla jää aikuisväestö ikäänkuin selonteon analyysin ulkopuolelle – aktiivinen kansalaisuus liittyy läheisesti elinikäiseen oppimiseen, ja tässä myös aikuisopiskelijoiden osallisuutta tarvitaan tulevaisuushaasteiden kohtaamiseen. Vapaan sivistystyön oppilaitosten laaja koulutustarjonta tarjoaa esimerkiksi kansalaisjärjestöjen ja kuntien kautta kansalaiskasvatuksen kasvun paikkoja, joustavasti lapsista ja nuorista senioreihin.

VST esittää lukuun 4 / Kansainvälisyys ja globaali vastuu-tekstiosioon (sivu 80) muutosta jolla ilmastonmuutokselle annetaan painavampi painoarvo, joka voidaan suhteuttaa esim. nuorten planetaariseen ilmastoahdistukseen ja -aktiivisuuteen:

Selonteon teksti: ”Ympäristön suojelu ja ilmastonmuutoksen torjuminen edellyttävät uusia kansalaistaitoja ja ne on huomioitava kaikessa koulutuksessa varhaiskasvatuksesta vapaaseen sivistystyöhön.”

VST ry:n muutosehdotus: ”Ilmastonmuutoksen mukaantuoma kasvava globaali epävarmuus ja toivottomuus voidaan kääntää planetaarisen kasvatuksen kansalaistaidoilla, joilla herätellään toiminnallista toivoa, ylisukupolvista yhteisöllisyyttä – ja poliittisten päättäjien vastuuta.”

Wallén Björn
Vapaa Sivistystyö ry